

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

УДК 02:004:316.77

Н. Е. Кунанець, Г. І. Липак, В. В. Пасічник

**СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНА ІНЖЕНЕРІЯ:
СИСТЕМНА ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

Мета роботи. Метою дослідження є формування теоретичних засад, означення першочергових завдань і пріоритетних профілів розвитку соціокомунікаційної інженерії як нового напрямку досліджень у галузі соціальних комунікацій та наведення прикладів застосування її інструментарію в наукових розвідках та проектуванні соціокомунікаційних систем в умовах активного розвитку інформаційного суспільства. **Методологія** дослідження полягає у застосуванні системного підходу та системного аналізу при дослідженні соціокомунікаційних систем. Системний підхід дозволяє розглядати широкий спектр форм соціальних комунікацій із позиції системного використання інженерного вчення. **Наукова новизна.** Застосовано системний підхід для характеристики соціокомунікаційної системи, обґрунтовано актуальність застосування інструментарію соціокомунікаційної інженерії для проектування та розроблення сучасних соціокомунікаційних систем. **Висновки.** Соціокомунікаційна інженерія як галузь, що поєднує в собі соціально-комунікативну та інформаційно-технологічну складові, може слугувати фундаментом для розроблення методології моделювання та проектування сучасних соціокомунікаційних систем.

Ключові слова: соціокомунікаційна інженерія, консолідований інформаційний ресурс, соціокомунікаційна система, інформаційні ресурси, соціокомунікаційні процеси.

Н. Э. Кунанец, Г. И. Лыпак, В. В. Пасичник

**СОЦИОКОММУНИКАЦИОННАЯ ИНЖЕНЕРИЯ:
СИСТЕМНЫЙ ОТВЕТ НА ВЫЗОВЫ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА**

Цель работы. Цель исследования – формирование теоретических основ определения первоочередных задач и приоритетных профилей развития социокоммуникационной инженерии как нового направления исследований в области социальных коммуникаций и рассмотрение на примерах применения ее инструментария в исследованиях и проектировании социокоммуникационных систем в условиях активного развития информационного общества. **Методология** исследования заключается в применении системного подхода и системного анализа при исследовании социокоммуникационных систем. Системный подход позволяет рассматривать широкий спектр форм социальных коммуникаций с точки зрения системного использования инженерного учения. **Научная новизна.** Применен системный подход для характеристики социокоммуникационной системы; обоснована актуальность применения инструментария социокоммуникационной инженерии для проектирования и разработки современных социокоммуникационных систем. **Выводы.** Социокоммуникационная инженерия как отрасль, объединяющая в себе социально-коммуникативную и информационно-технологическую составляющие, может служить фундаментом для разработки методологии моделирования и проектирования современных социокоммуникационных систем.

Ключевые слова: социокоммуникационная инженерия, консолидированный информационный ресурс, социокоммуникационная система, информационные ресурсы, социокоммуникационные процессы.

N. Kunanec, H. Lypak, V. Pasichnyk

SOCIO-COMMUNICATION ENGINEERING: SYSTEM ANSWER FOR THE CHALLENGES OF INFORMATION SOCIETY

Purpose of Article. The research goals are to put into practice a theoretical definition of out-of-time tasks and the development of priority trends in socio-communicative engineering and to demonstrate instruments in designing of socio-communicative systems in modern information society. **Methodology.** The methodology of the research consists in application of system analysis to study socio-communicative systems that allows characterizing these forms of social communication in the point of view of engineering teaching. **Scientific Novelty.** The systematic approach of the socio-communicative system is established. The actuality of the used tools of socio-communicative engineering to design and development of modern socio-communicative systems at the example of consolidated information resource of social memory of the city is shown. **Conclusions.** Socio-communicative engineering as a field, combining social, communicative and information engineering components, has become the foundation for the development of methodology to design and simulation of modern socio-communicative systems.

Keywords: socio-communicative engineering, consolidated information resource, socio-communicative system, information resources, socio-communicative processes.

Актуальність теми дослідження. Концепцію інформаційного суспільства, яка зараз реалізується і поступово трансформується у концепцію суспільства, заснованого на знаннях, слід розглядати як засадничий базис організації суспільного життя та розвитку на основі сучасних інформаційних технологій та системного забезпечення високоякісного виконання суспільних функцій.

Реалізація системної концепції побудови інформаційного суспільства ґрунтується на методологічних засадах побудови:

- «розумних міст», у яких вже нині проживає близько 50 % членів суспільства, причому чисельність міських мешканців швидко зростає і до 2020 року може досягти 80% від всього населення планети [1];
- «розумних громад», мешканці яких не проживають у містах, і об'єднуються у соціальні спільноти за територіальним принципом. Такі громади можуть формуватись та створюватись на засадах розумних соціокомплексів [2];
- системної високотехнологічної реалізації функцій «розумного урядування» на регіональному та загальнодержавному рівнях.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій та формування суспільства, базованого на знаннях, вносить суттєві корективи в методологію соціокомунікаційних досліджень та запровадження відповідних інноваційних наукових результатів у повсякденну практику.

Галузь соціальних комунікацій у відносному відсотковому перерахунку стрімко втрачає виключно гуманітарне спрямування, водночас зростає відносна частка інформаційно-технологічної складової соціальних комунікацій. Разом із тим, як об'єкт вивчення, дослідження і аналізу, соціокомунікаційна галузь продовжує цікавити філософів, соціологів, політологів, журналістів та інших фахівців гуманітарної сфери. Глибинне та стрімке проникнення сучасних інформаційних технологій у соціокомунікаційні процеси зумовлює потребу розгляду їх у контексті технічного та технологічного підходів, зокрема, використання інженерних методів проектування та створення ефективних високотехнологічних соціокомунікаційних систем.

Як один із базових інструментів формування інформаційного суспільства – соціальні комунікації використовують широкий спектр інформаційних та комунікаційних технологій. Необхідність дослідження та розроблення технологій, які реалізують соціокомунікаційні процеси в сучасному інформаційному суспільстві, зумовлює необхідність формування окремої наукової галузі, яка б забезпечувала їх аналіз, вивчення та дослідження. Прагнення дослідити, проаналізувати та зафіксувати систему закономірностей, правил, законів, що притаманні соціокомунікаційним процесам, які відбуваються у суспільстві, базованому на знаннях, із метою науково-обґрунтованого по-

дання методів, способів та засобів поширення та опрацювання інформаційних потоків у соціокомунікаційних системах, окреслили потреби формування нової галузі інженерної науки – соціокомунікаційної інженерії, яка досліджує процеси побудови, проектування і створення соціокомунікаційних систем із використанням інформаційних технологій та соціокомунікаційного підходу. На нашу думку, актуальність розвитку соціокомунікаційної інженерії зумовлена, зокрема, назрілою потребою формування конструктивних науково-обґрунтованих правил і принципів побудови соціокомунікаційних відносин у інформаційному суспільстві, яке стрімко трансформується в суспільство, базоване на знаннях.

Мета дослідження. Подати означення та обґрунтування концепту «соціокомунікаційна інженерія» як нового інженерного міждисциплінарного напрямку, використовуючи методи системного підходу та системного аналізу, розкрити характеристики соціокомунікаційної системи, використовуючи інструментарій та понятійний апарат соціокомунікаційної інженерії; обґрунтувати актуальність використання такого підходу при моделюванні та проектуванні сучасних соціокомунікаційних систем.

Виклад основного матеріалу. Соціокомунікаційна інженерія повинна слугувати одним із методологічних базисів побудови інформаційного суспільства, що стрімко трансформується у суспільство, засноване на знаннях, яка досліджує та формує методи, засоби та способи моделювання, конструювання, проектування та побудови відповідних соціокомунікаційних середовищ і спільнот. Базовими класами об'єктів таких середовищ і спільнот є соціокомунікаційні середовища «розумних міст» та «розумних територіальних громад», в яких здійснюється високотехнологічна реалізація функцій «розумного урядування» регіонального та загальнодержавного рівнів.

Належність соціокомунікаційної інженерії саме до інженерної галузі науки підтверджується наявністю в ній таких характерних ознак інженерії, як постановка мети, необхідність реалізації етапів моделювання, проектування та конструювання і, нарешті, досягнення мети – отримання якісно нового чи удоско-

наленого продукту, яким є високотехнологічні соціокомунікаційні системи в їх сучасному трактуванні та поданні.

Як один із нових профілів інженерної науки, соціокомунікаційна інженерія має свої об'єкт, предмет та методи дослідження. Її об'єктом є соціальні комунікації та їх складові, предметом – проектування та побудова соціокомунікаційних систем та технологій. Методами соціокомунікаційної інженерії є усталені методи, що використовуються для проектування та побудови соціокомунікаційних систем та технологій, а також загальнонаукові, серед яких провідне місце відводиться системному аналізу.

Слід зазначити, що паралельно розвивається ще один вид інженерії – інформаційна інженерія з окремим об'єктом, предметом та методологією. Її визначають як комплекс діяльності з моделювання та створення інформаційних процесів, методів їх проектування та використання з метою реалізації функцій інформаційного обслуговування [3]. Низка дослідників схильні трактувати таку галузь інженерної науки як інженерію даних та знань [5].

Соціокомунікаційна інженерія є системоутвореним видом, сформованим на основі соціо-комунікативної та інформаційно-технологічної складових. Соціокомунікаційний концепт практично забезпечує формування базового означення поняття соціуму, оскільки соціум як такий почав зароджуватися після того, як почала реалізовуватися функція комунікування в середовищі осіб, які його формували. Саме інформаційно-технологічна складова дозволяє аналізувати і моделювати інформаційні потоки, породжені відповідними комунікаційними процесами.

Формування методологічного базису соціокомунікаційної інженерії передбачає тісну співпрацю широкого спектра фахівців, зокрема з галузей інформаційних наук, бібліотекознавства, документознавства, соціології, журналістики, комп'ютерингу тощо. Процеси проектування ефективних соціокомунікаційних систем повинні базуватися на використанні методології системного підходу та системного аналізу, теорії моделювання.

Досвід дослідників у галузі соціальної інженерії дозволяє стверджувати, що нові со-

ціальні системи й інститути необхідно створювати лише у інформаційному середовищі, яке формує певні культурні передумови, уникаючи сліпого копіювання і перенесення на національний ґрунт зразків закордонної культури без їх попередньої адаптації та асиміляції у рамках вже існуючих інститутів [7]. Проте слід пам'ятати, що конструювання сучасних образів складових інформаційного суспільства – «розумних міст», «розумних громад» та високотехнологічної реалізації функцій «розумного урядування» як новітніх соціокультурних та соціокомунікаційних проєктів, виходить за межі ареалу досліджень виключно соціальної інженерії. Це є завданням одночасно науково-інженерним та ціннісно-світоглядним, оскільки проєктування середовища проживання – це проєктування способу життя і типу особистості [6]. При цьому слід прецензійніше уточнити трактування С. В. Пирогова – щодо формування комфортного міського середовища для розвитку особистості.

Принципи системного підходу [4] дозволяють розглядати соціокомунікаційну систему і як елемент глобальної системи, і як самостійну виокремлену складну систему соціокомунікаційного типу. Необхідною умовою успішного функціонування соціокомунікаційної системи є формування складових, які б забезпечували ефективність виконання покладених на неї завдань.

Методи соціокомунікаційної інженерії дозволяють визначити тактичні цілі, досягнення яких відбувається за визначений і порівняно короткий період часу – насамперед йдеться про налагодження функціонування системи та формування соціокомунікаційного середовища «розумного міста» чи «розумної громади».

Макроцілі формулюються таким чином, щоб їх досягнення потребувало достатньо великого проміжку часу й вимагало попереднього здобуття хоча б однієї тактичної цілі. Одним із прикладів формування макроцілі в контексті завдань соціокомунікаційної інженерії може бути розроблення та реалізація окремої загальнонаціональної соціально-орієнтованої

програми з побудови ефективної соціокомунікаційної системи консолідованої інформації, що базується на відкритому доступі до неї як найширшого кола користувачів.

Висновки. В умовах інформаційного суспільства нагально необхідним є формування соціокомунікаційної інженерії як поєднання соціо-комунікативної складової, яка забезпечує формування самого поняття соціуму в контексті реалізації функцій комунікування, та інформаційно-технологічної, яка передбачає аналіз і моделювання потоків даних, породжених відповідними комунікаційними процесами.

Використання методології системного підходу та системного аналізу забезпечує проведення досліджень широкого спектра соціокомунікаційних систем, що формуються у інформаційному суспільстві, і як складових глобальної системи, і як самостійних систем соціокомунікаційного типу з подальшою їх деконпозицією, та отримання науково обґрунтованих висновків. Системна функціональність складових елементів забезпечує ефективну реалізацію соціокомунікаційної системи в цілому. Саме тому при формуванні соціокомунікаційного середовища та спільнот «розумних міст», «розумних територіальних громад» чи високотехнологічної реалізації функцій «розумного управління» на регіональному та загальнодержавному рівнях методологічним базисом поза сумнівом стає інструментарій соціокомунікаційної інженерії.

Таким чином, соціокомунікаційна інженерія набуває системних ознак методологічного базису побудови сучасного інформаційного суспільства, яке інтенсивно трансформується у суспільство, засноване на знаннях. Зазначений новий вид інженерної науки виступає як узагальнена методологія проєктування, побудови соціокомунікаційних систем та технологій інформаційного суспільства, що активно трансформується у суспільство знань.

Примітки:

¹від. лат. *ingenium* — здібності, винахідливість, галузь людської інтелектуальної діяльності із застосування досягнень науки для вирішення конкретних проблем людства.

Список використаних джерел

1. Building a Smart City, Equitable City – NYC Forward [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.is/uThMx>
2. Smart Cities project [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eesc.europa.eu>
3. Казыми П. Ф. Информационная инженерия / П. Ф. Казыми. – Баку : Издательство Бакинского государственного университета, 2011. – 230 с.
4. Катренко А. В. Системний аналіз : підручник / А. В. Катренко. – Львів : Новий світ-2000, 2011. – 368 с. – (Комп'ютинг).
5. Литвин В. В. Методи та засоби інженерії даних та знань : навч. посіб. / В. В. Литвин. – Львів : Магнолія Плюс, 2012. – 240 с. – (Комп'ютинг).
6. Пирогов С. В. Концептуальные модели управления развитием города / С. В. Пирогов // Вестник Томского государственного университета. Философия. Социология. Политология, 2012. – № 1 (17). – С. 114-128.
7. Социальная инженерия на службе гражданского общества [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://evolkov.net/soc_engineering/articles/What.is.soc_engineering.html (Дата звернення: 22.02.2017). – Назва з екрану.

References

1. Building a Smart City, Equitable City – NYC Forward (2016). Retrieved from <http://archive.is/uThMx> [in English].
2. Smart Cities project. Retrieved from <http://www.eesc.europa.eu> [in English].
3. Kazymi, P. F. (2011). Information engineering. Baku: Izdatelstvo Bakinskogo gosudarstvennogo universiteta [in Russian].
4. Katrenko, A. V. (2011). Systems analysis: tutorial. Lviv: Novyi svit-2000 [in Ukrainian].
5. Lytvyn, V.V. (2012). Methods and tools of engineering of data and knowledge. Lviv : Mahnoliia Plus [in Ukrainian].
6. Pirogov, S. V. (2012). Conceptual models of city development management. Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Filosofiya. Sotsiologiya. Politologiya, 1 (17), 114-128 [in Russian].
7. Social engineering to service of civil society. Retrieved from http://evolkov.net/soc_engineering/articles/What.is.soc_engineering.html [in Russian].

УДК 316.6:659.9]:004.7

О. В. Курбан

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИСТОЯННЯ В ОНЛАЙН МЕРЕЖЕВОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПІД ЧАС ЗАХОПЛЕННЯ РОСІЄЮ ТЕРИТОРІЇ АР КРИМ (лютий-березень 2014 р.)

Мета роботи. Дослідження порушує питання аналізу подій, пов'язаних із інформаційним протистоянням під час захоплення військами РФ території АР Крим (2014 р.). Досліджувані факти яскраво продемонстрували незвичайність та непередбачуваність процесів російсько-української гібридної війни на час переходу з першого до другого етапу. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні ретроспективного, історико-логічного методів, а також методів аналізу та узагальнення. Зазначений методологічний підхід дозволяє розкрити та проаналізувати певні процеси, які, будучи прихованими від погляду широкої громадськості, відбувалися протягом 2014 р. **Наукова новизна** роботи в тому, що вона є першою спробою системного аналізу інформаційної складової російсько-української гібридної війни, що мала місце в усіх класичних формах і засобах її реалізації. Зокрема вона відбулася навесні 2014 р. **Висновки.** Осмислення подій, свідками яких ми стали протягом останньої чверті століття і, в першу чергу, останніх років, є дуже важливими для нашої держави і суспільства в цілому, а також конкретно для відповідних державних структур, які повинні опікуватися питаннями національної безпеки.

Ключові слова: інформаційна війна, соціальні мережі, гібридна війна.